

Ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω προγράμματος φιλαναγνωσίας ως εναλλακτική μέθοδο διδασκαλίας.

Εισηγητές: Παλαιού Ευαγγελία -Μ.Εδ.(Π.Ε. 70) Διευθύντρια Ε.Δ.Σ. Χαλκίδας,
Γεροκώστα Θεοδώρα -Ειδικός Παιδαγωγός (ΠΕ 71), Ράγκου Βασιλική- Ειδικός
Παιδαγωγός (ΠΕ 71), Βίλλα Ιωάννα- Λογοθεραπεύτρια, (ΠΕ 21)

e-mail: konsul@in.gr, dorita2807@yahoo.gr, ragkouv@gmail.com,
ioannavilla@hotmail.gr,

Περίληψη Εισήγησης

Στους ειδικότερους σκοπούς του ΠΑΠΕΑ αλλά και στο ΑΠΣ για μαθητές με Ν.Κ. επιδιώκεται τα παιδιά να αποκτήσουν δεξιότητες για την σχολική και κοινωνική ένταξη τους και να γνωρίσουν το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, να το αποδεχτούν και να γίνουν αποδεκτά από αυτό. Σε μια προσπάθεια ανάπτυξης αυτών των δεξιοτήτων επιλέξαμε ως εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας ένα πρόγραμμα φιλαναγνωσίας. Οι πρώτες ενέργειές μας αφορούσαν την αξιολόγηση των μαθητών, τη στοχοθεσία και την οργάνωση του προγράμματος. Στους μακροπρόθεσμους στόχους περιλαμβάνονταν η γνωριμία με το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον της πόλης και η ορθή χρήση επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα σε αυτό. Στους βραχυπρόθεσμους στόχους τη γνωριμία με τους πολιτιστικούς φορείς της πόλης και τη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή αυτής. Ακόμη, περιλάμβαναν τη συνεργασία με τους άλλους, την απόκτηση δεξιοτήτων καλής συμπεριφοράς και την ανάπτυξη κατάλληλου λεξιλογίου. Το πρόγραμμα ξεκίνησε στην αρχή της σχολικής χρονιάς, διήρκεσε μέχρι και το τέλος αυτής, και επεκτάθηκε και την επόμενη. Οι συμμετέχοντες ήταν 4 εκπαιδευτικοί και 10 παιδιά με κώφωση/ βαρηκοΐα και νοητική υστέρηση. Στη λήξη του έτους παρατηρήθηκε ότι μέσω του προγράμματος, βελτιώθηκε ο προφορικός λόγος των παιδιών, απέκτησαν καλύτερη συμπεριφορά, βελτιώθηκαν οι μεταξύ τους σχέσεις και απέκτησαν νέους φίλους. Έμαθαν να κυκλοφορούν με ασφάλεια στην πόλη και γνώρισαν τη δημοτική βιβλιοθήκη, το θέατρο και το βιβλιοπωλείο. Θεωρούμε λοιπόν ότι το πρόγραμμα φιλαναγνωσίας ως εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας για την ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων εφαρμόστηκε με επιτυχία.

Εισήγηση

Θεωρητικό υπόβαθρο

Η ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων στα παιδιά όταν οργανώνεται και γίνεται μέσα από τη σκόπιμη διδασκαλία συχνά είναι μια διανοητικά απαιτητική και επίπονη ενασχόληση, ειδικά στα παιδιά με Νοητική υστέρηση, τα οποία παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα ως προς τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Αυτό συνεπάγεται έλλειμμα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις δηλαδή στη συναλλαγή με τους άλλους ανθρώπους, στην αυτό-αντίληψη και αυτό-εκτίμηση καθώς και στην υπευθυνότητα τους, στη διατήρηση φιλικών σχέσεων, στη θυματοποίηση και στην ανάληψη πρωτοβουλιών. Επιπλέον, παρουσιάζουν ελλείμματα στη μη λεκτική και λεκτική επικοινωνία και στην κατανόηση των άλλων.

Στους ειδικότερους σκοπούς του ΠΑΠΕΑ αναφέρεται ότι τα παιδιά πρέπει να αποκτήσουν δεξιότητες που αφορούν την σχολική και κοινωνική ένταξη τους και να γνωρίσουν το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, να το αποδεχτούν και να γίνουν αποδεκτά από αυτό. Μάλιστα, στο Α.Π.Σ. για μαθητές με ελαφρά και μέτρια Νοητική Καθυστέρηση στους τομείς προτεραιοτήτων, το σχολείο πρέπει να επιδιώκει και να υποστηρίζει την κοινωνική ολοκλήρωση, την κοινωνικότητα και τη συνεργασία. Είναι σημαντικό, η διδασκαλία των κοινωνικών δεξιοτήτων να ξεκινά από νωρίς και αναπτύσσονται σταδιακά, ώστε να επιτευχθεί επιτυχημένη μετάβαση από το σχολείο στην κοινότητα.

Με βάση τα παραπάνω, αναπτύχθηκε πρόγραμμα φιλαναγνωσίας σε 10 μαθητές του σχολείου μας, με τη συμμετοχή 4 εκπαιδευτικών, ως εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας και μέσο ανάπτυξης αυτών των δεξιοτήτων. Η φιλαναγνωσία είναι ένα πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων που εφαρμόζεται σε σχολεία τυπικής εκπαίδευσης που από μόνο του είναι καινοτόμο. Βασικός στόχος του προγράμματος φιλαναγνωσίας όπως περιγράφεται στο <http://www.philanagnosia.gr> είναι η άμεση εξοικείωση των μικρών μαθητών με το βιβλίο και την ανάγνωση, και ειδικότερα η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης με το λογοτεχνικό βιβλίο. Άλλοι στόχοι του προγράμματος σύμφωνα πάντα με την ίδια πηγή είναι η όξυνση της κριτικής και δημιουργικής σκέψης, η αναζωογόνηση κι ο εμπλουτισμός της φαντασίας και της εφευρετικότητας, η ανάπτυξη της αισθητικής καλλιέργειας και της συναισθηματικής νοημοσύνης των παιδιών.

Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με κοινωνικές δεξιότητες όπως η αυτεπίγνωση (η ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματα του καθώς τα βιώνει, είναι ένα από τα κλειδιά της συναισθηματικής νοημοσύνης γιατί το πρώτο βήμα για να ρυθμίσουμε τα συναισθήματα μας είναι φυσικά να τα αναγνωρίσουμε), την αυτοπεποίθηση (δηλαδή τη σιγουριά για την αξία μας και τις δυνατότητες μας), η αυτορρύθμιση (ο τρόπος με τον οποίο ελέγχουμε και ρυθμίζουμε συναισθήματα όπως το άγχος, ο φόβος, ή ο θυμός έτσι ώστε να μην παρεμβαίνουν στην επιτέλεση των πραγμάτων που έχουμε να κάνουμε), την κινητοποίηση/κίνητρο (την ικανότητα δηλαδή κάποιου να παραμένει αισιόδοξος και να συνεχίζει την προσπάθεια παρά τα όποια εμπόδια ή δυσκολίες). Όπως είπαμε παραπάνω οι μαθητές μας

παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα ως προς τις κοινωνικές τους δεξιότητες και κατά επέκταση στη συναισθηματική νοημοσύνη. Στην προσπάθεια μας να αναπτύξουμε τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών μας «παντρέψαμε» και προσαρμόσαμε τους ειδικότερους σκοπούς του ΠΑΠΕΑ με τις αρχές και τους σκοπούς που διέπουν το πρόγραμμα της φιλιανγνωσίας

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών μας, ήταν ελαφριά και μέτρια Ν.Κ. και κώφωση. Με την αρχική αξιολόγηση, διαπιστώσαμε, αν οι μαθητές μας μπορούν να γίνουν ομάδα.

Πρόέκυψε ότι οι μαθητές, αντιδρούν όταν ακούνε το όνομά τους και διαχωρίζουν ήχους, αναγνωρίζουν αντικείμενα καθημερινής χρήσης όπως και μέλη της οικογένειάς τους, αναγνωρίζουν αντικείμενα και πρόσωπα από φωτογραφίες, δείχνουν όλα τα μέρη του σώματός, διακρίνουν έννοιες όπως μικρό-μεγάλο, πάνω – κάτω, μέσα – έξω, αναγνωρίζουν τα χρώματα, ταυτίζουν εικόνες, εκτελούν εντολές, ανακοινώνουν τα νέα της ημέρας, εκτελούν αδρές και λεπτές κινήσεις, χρησιμοποιούν γραφικά μέσα, βρίσκονται σε προ-αναγνωστικό και προ-γραφικό επίπεδο (8/10 μαθητές). Η ομάδα μας ήταν ομοιογενής και επέτρεπε την διεξαγωγή του προγράμματος.

Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι του προγράμματος ήταν:

- η γνωριμία με το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον της πόλης και
- η ορθή χρήση επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα σε αυτό.

Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι περιλάμβαναν:

- τη γνωριμία και τη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή της πόλης μας,
- την εξοικείωση με τη χρήση του βιβλίου,
- την ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας,
- την εξοικείωση με τη λειτουργία της ομάδας,
- και την ανάπτυξη κατάλληλου λεξιλογίου και ορθή χρήση αυτού.

Για την εφαρμογή του προγράμματος, έγινε ο σχεδιασμός (χρονοδιάγραμμα, υλικά, μέσα, διδακτικές στρατηγικές, κριτήρια) και ο προγραμματισμός των δράσεων(καθορισμός ώρας, ημέρας και ονομασία).

Οι διδακτικές στρατηγικές που μας βοήθησαν, ήταν η Διαφοροποιημένη διδασκαλία και συγκεκριμένα το «Μαθησιακό συμβόλαιο» (Carol Ann Tomlinson, 2010), το οποίο δίνει την ευκαιρία στους μαθητές, να εργαστούν κάπως ανεξάρτητα. Είναι δηλαδή μια συμφωνία, η οποία παρέχει στους μαθητές, ελευθερία στην απόκτηση δεξιοτήτων και τους δίνει την επιλογή να διαλέξουν τις συνθήκες εργασίας και τον τρόπο με τον οποίο θα εκφράσουν τις γνώσεις (οι οποίες ορίζονται αρχικά από το δάσκαλο ως στόχος) που θα αποκτήσουν. Ορίζει τις

θετικές συνέπειες, (π.χ. να συνεχίσει ο μαθητής τη δράση που του αρέσει – ζωγραφική, παιχνίδι στον υπολογιστή) αλλά και τις αρνητικές, (π.χ. εάν δεν επιστρέφει το μαρκαδόρο που πήρε σταματάμε τη ζωγραφική). Επιπλέον, η βιωματική μάθηση προάγει την ενεργό συμμετοχή του μαθητή και την ανάληψη ευθύνης, για την πορεία της μάθησης του. Τα παιδιά βρίσκουν νόημα σε αυτό που κάνουν, αποκτούν εσωτερικά κίνητρα και εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και με τις κατάλληλες διαδικασίες (υποστηρικτικό περιβάλλον με πλήρη αποδοχή τους) προωθείται η ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη. Ας μην ξεχνάμε, ότι σύμφωνα με τον Dewey κάθε γνήσια μορφή εκπαίδευσης, γεννιέται μέσα από την εμπειρία. Ακόμη, χρησιμοποιήθηκε η διαθεματική προσέγγιση μέσω της οποίας γίνεται η σύνδεση της ανάγνωσης των παραμυθιών με μουσική, θέατρο, ζωγραφική, μαγειρική, κηπουρική και αισθήσεις συμβάλλοντας έτσι στην πολύσημη ανάγνωση ενός κειμένου και επιτρέποντας στα παιδιά να αισθάνονται ευχαρίστηση όταν διαβάζουν και αποκτούν νέες γνώσεις. Η προσέγγιση θεμάτων μέσα από παραμύθια, αποτελεί ένα ενδεδειγμένο μέσο διδασκαλίας διότι προκαλεί τα παιδιά να ανακαλύπτουν.

Χρησιμοποιήθηκαν, επίσης, η Μέθοδος project, η σωματική και λεκτική καθοδήγηση, η λεκτική επιβράβευση, η χρήση νοηματικής γλώσσας και συμβόλων και τέλος η διακριτική απομάκρυνση των εκπαιδευτικών από την ομάδα για να λειτουργούν τα παιδιά μόνα και ανεξάρτητα.

Τα υλικά που χρησιμοποιήσαμε, ήταν καθημερινά σχολικά είδη, μαρκαδόροι, ψαλίδια, κόλλες, λευκές κόλλες χαρτί, τυπωμένες ζωγραφιές από το διαδίκτυο, υπολογιστής, φωτογραφική μηχανή, προτζέκτορας και παραμύθια από τη σχολική μας βιβλιοθήκη.

Εφαρμογή Προγράμματος

Δημιουργήθηκε και υπογράφηκε το συμβόλαιο της ομάδας, το οποίο και διασφάλιζε την καλή λειτουργία αυτής.

Σύμφωνα με το συμβόλαιο, τα παιδιά είχαν το δικαίωμα:

1. Να ξεφυλλίζουν απλά ένα βιβλίο,
2. Να επιλέγουν το βιβλίο που θα διαβάσουμε,

3. Να διαβάζουν όσες φορές θέλουν ένα βιβλίο,
4. Να μπαίνουν στη θέση του ήρωα,
5. Να αλλάζουν την ιστορία, τους ήρωες, κ.α.,
6. Να φτιάχνουν δικές τους ιστορίες ,
7. Να διαβάζουν όσο θέλουν και όπου θέλουν,
8. Να διαβάζουν δυνατά, αλλά χωρίς να ενοχλούν,
9. Να δανείζονται βιβλία και στο σπίτι,

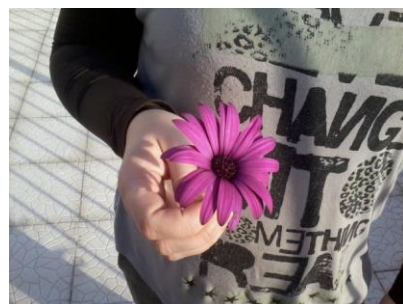
Ένας εκπαιδευτικός διάβαζε, τα παιδιά έπρεπε να ακούνε προσεκτικά και να παρατηρούνε τις εικόνες του παραμυθιού.

Πριν ξεκινήσουμε την ανάγνωση του παραμυθιού τα παιδιά με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού επισήμαναν το συγγραφέα και τον τίτλο του βιβλίου.

Ακόμη, ζητείτο να σκεφτούνε τα παιδιά ποιο θα μπορούσε να είναι το πιθανό περιεχόμενο του κειμένου. Άλλες φορές ζητείτο από τα παιδιά να δείξουν τον τίτλο και το συγγραφέα του παραμυθιού ή έδινε στα παιδιά κάποιες γραπτές λέξεις και αυτά επέλεγαν τη σωστή και την τοποθετούσαν στο σωστό σημείο (δίπλα από εικόνες, φωτογραφίες κτλ).

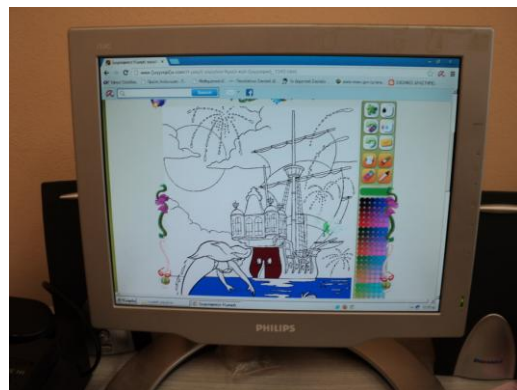
Αφού τελείωνε, ακολουθούσε συζήτηση πάνω σε αυτό, τα παιδιά απαντούσαν σε ερωτήσεις, διηγούνταν το παραμύθι και ακολουθούσε ζωγραφική σε έτοιμες εκτυπωμένες ζωγραφιές ή ελεύθερη ζωγραφική, παντομίμα και δραματοποίηση.

Ακολουθούσε σύνδεση της ιστορίας με τις αισθήσεις(όραση, ακοή, αφή, όσφρηση, γεύση). Τα παιδιά απαντούσαν σε ερωτήσεις τύπου: Τι μας θυμίζει το βιβλίο; Ποιο λουλούδι; Ποιο χρώμα; Αν ήταν φαγητό τι θα ήταν;

Χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιστής για ζωγραφική και

σύνταξη της σχολικής εφημερίδας (από τους μαθητές που γνώριζαν γραφή, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού) η οποία στη συνέχεια μοιραζόταν σε άλλα παιδιά και γονείς.

Η ζωγραφική όντας οικεία δραστηριότητα για τους μαθητές μας αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο για την επεξεργασία των κειμένων. Κυρίως και αρχικά εικονογραφήσαμε σκηνές που μας έκαναν εντύπωση. Ακόμα και σε αυτή, την περίπτωση επιχειρούσαμε να διαφοροποιήσουμε κάποια πράγματα όπως για παράδειγμα αλλάζοντας τα χρώματα των ρούχων, προσθέτοντας ή αφαιρώντας αντικείμενα, πρόσωπα, ζώα, κ.α., Παράδειγμα, το παραμύθι «Τα ρούχα του βασιλιά» όπου τα παιδιά έγιναν μόδιστροι και έφτιαχναν – ζωγράφιζαν διαφορετικά ρούχα για τον βασιλιά και του τα φορούσαν.

Όταν οι μαθητές εξοικειώθηκαν με τις παρεμβάσεις και συνειδητοποίησαν τις εναλλακτικές μορφές τους έγιναν πιο τολμηροί και δε δίστασαν να αποδώσουν κάποιες ιστορίες ακόμα και συνδυάζοντας ή μπερδεύοντας στοιχεία που θυμούνταν από άλλες αναγνώσεις μας. Ακόμη, με αφορμή εικόνες και λέξεις τα παιδιά δημιούργησαν το δικό τους παραμύθι το οποίο και εικονογράφησαν. Συνεργάστηκαν και ένωσαν τις ιδέες τους δημιουργώντας τη δική τους ιστορία. Παράλληλα ο δάσκαλος έδινε διάφορες συμβουλές για τα γραφοσυμβολικά στοιχεία (ορθογραφία, καλλιγραφία κ.τ.λ.).

Η έκδοση των «Παραμυθονέων» ως δράση στα πλαίσια του προγράμματος της φιλιαναγνωσίας υπήρξε μια εξαιρετική εμπειρία τόσο για τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς. Τα παιδιά κάθε φορά που διάβαζαν ένα παραμύθι έγραφαν τη δράση τους στη σχολική εφημερίδα η οποία αποτελούσε και ένα είδος ημερολογίου. Στο τέλος του τριμήνου η εφημερίδα μοιράζονταν στους συμμαθητές και γονείς των παιδιών ώστε να επικοινωνούνε όσο το δυνατόν καλύτερα τα νέα τους και τις δράσεις τους. Επιπλέον, η δημιουργία της εφημερίδας ενίσχυσε το κλίμα αλληλεγγύης, συνεργασίας, ομαδικότητας, και κυρίως σεβασμού.

Επειδή, οι αναγνώστες στους οποίους θα απευθυνόταν η εφημερίδα μας νοητικά δεν θα ξεπερνούσαν την ηλικία μαθητών 6-7ετών δόθηκε μεγάλη βαρύτητα στην εξωτερική εμφάνιση και στην εικονογράφησή της και όχι στο γραπτό λόγο. Απόφαση η οποία βοήθησε και γνωστικά τους μικρούς αναγνώστες (Ψαράκη, 1999).

Ακόμη, χρησιμοποιήθηκε το διαδίκτυο για αναζήτηση οπτικοακουστικού υλικού αλλά και ο ιστοχώρος του ΕΚΕΒΙ για τα παιδιά (www.mikrosanagnostis.gr).

Στα πλαίσια του προγράμματος, πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις συγγραφέων και θεατρικές παραστάσεις, δραματοποίηση, μαγειρέματα στο χώρο της αυτόνομης διαβίωσης του σχολείου, επίσκεψη άλλων σχολικών μονάδων και πραγματοποίηση κοινών δράσεων.

Η επίσκεψη συγγραφέων και άλλων συν-δημιουργών βιβλίων που διαβάσαμε στο σχολείο αποδείχθηκε μια εμπειρία μοναδική για τους μαθητές αλλά και τους εκπαιδευτικούς και απαραίτητο βήμα προκειμένου να λυθούν βασικές απορίες των παιδιών όχι μόνο σε σχέση με το εκάστοτε βιβλίο ή/ και θέμα αλλά και για να χαραχθεί το κείμενο εντονότερα στη μνήμη και τον ψυχισμό των μικρών αναγνωστών. Άλλα οφέλη αποτέλεσαν η ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησής τους και η εξοικείωσή τους με τον κόσμο της τέχνης και του πολιτισμού. Η παρακολούθηση θεατρικής παράστασης σίγουρα δεν ήταν κάποια δραστηριότητα φιλιανγνωσίας, αλλά συνέβαλε στην εκπλήρωση των στόχων μας ως συμπληρωματική πρακτική φιλιανγνωσίας αφού μας παρείχε τη δυνατότητα προεκτάσεων μέσα από συγκρίσεις, συζητήσεις, συμπλήρωσης ή και ερμηνείας πιθανών 'γκρίζων' σημείων των ιστοριών που διαβάζαμε. Η δραματοποίηση ήταν ακόμα μια δραστηριότητα, η οποία δεν ψυχαγώγησε απλά τα παιδιά αλλά τους έδωσε και την ευκαιρία να συνεργαστούν, να αυτενεργήσουν, να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να αφήσουν τη φαντασία τους να τα οδηγήσει και να δεθούν ως ομάδα, μέσα από την ενίσχυση της εκφραστικότητας αλλά και της ενσυναίσθησής τους. Οι εκπαιδευτικοί είχαν το ρόλο του εμπυχωτή φροντίζοντας να επιλύουν τυχόν δυσκολίες και απορίες.

Η ύπαρξη τμήματος αυτόνομης διαβίωσης στο σχολείο μας και η εξοικείωση των μαθητών μας με τη μαγειρική αποτέλεσε καλή ευκαιρία για να αναζητήσουμε και να διαβάσουμε συνταγές μαγειρικής από βιβλία ή και το διαδίκτυο, τις οποίες στη συνέχεια πραγματοποιούσαμε και τις δοκιμάσαμε εμείς και οι υπόλοιποι μαθητές του σχολείου.

Επιπλέον, τις συνταγές που βρήκαμε τις φτιάξαμε και τις μοιραστήκαμε με τα παιδιά που μας επισκεφτήκαν κατά την πραγματοποίηση κοινών δράσεων με σχολεία της γενικής αγωγής.

Ακόμη, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων μας έγιναν προγραμματισμένες μηνιαίες επισκέψεις στη δημοτική βιβλιοθήκη όπου τα παιδιά ξεναγήθηκαν, συμμετείχαν σε δραστηριότητες και δανείστηκαν βιβλία.

Θεωρήσαμε ότι έπρεπε οι μαθητές να γνωρίσουν την ύπαρξη της δανειστικής βιβλιοθήκης του Δήμου μας και μάλιστα να εξοικειωθούν σε σημείο που να μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν και μόνοι τους ή να ζητήσουν από τους γονείς-αδέρφια τους να τους πάνε ξανά. Φροντίσαμε συνεπώς να προσεγγίσουμε με τα παιδιά όλους τους χώρους της Δημοτικής Βιβλιοθήκης. Μυηθήκαμε με τη λειτουργία τους. Γνωριστήκαμε με τους εργαζόμενους.

Πραγματοποιήσαμε παιχνίδια και άλλες δραστηριότητες. Ενέργειες με τις οποίες τους δώσαμε τη δυνατότητα να βιώσουν μια διαφορετική βιβλιοθήκη που εκτός από τη γνωριμία με τα βιβλία τους προσέφερε και ερεθίσματα για παιχνίδια και δημιουργική δράση.

Εφορμώντας από την επιθυμία των παιδιών να συμμετάσχουν σε διαγωνισμό συγγραφής παραμυθιού φτιάξαμε το δικό μας παραμύθι και δηλώσαμε συμμετοχή.

Η συγγραφή του παραμυθιού ξεκίνησε από την ανάγνωση μιας αρχικής πρότασης κλειδί και συνεχίστηκε με τη διατύπωση ιδεών από τους μαθητές που ακολούθως συνδέθηκαν μεταξύ τους με τη μορφή παιχνιδιού. Οι εικόνες του παραμυθιού αναζητήθηκαν στο διαδίκτυο από τα παιδιά με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών.

Αξιολόγηση Προγράμματος

Η αξιολόγηση για την εφαρμογή του προγράμματος, ήταν αρχική, διαμορφωτική και τελική. Μέσω της αρχικής αξιολόγησης, είδαμε ότι τα παιδιά μπορούσαν να λειτουργήσουν σαν ομάδα, θέσαμε τους στόχους μας και αποφασίσαμε το είδος βιβλίων που θα διαβάζαμε. Μέσω της διαμορφωτικής αξιολόγησης, έγιναν κάποιες αλλαγές όσον αφορά κυρίως τις δράσεις που θα κάναμε. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς έγινε η τελική αξιολόγηση. Μέσα από παρατήρηση και συνεντεύξεις των συμμετεχόντων διαπιστώσαμε:

- βελτίωση του προφορικού λόγου των παιδιών,
- απόκτηση καλύτερης συμπεριφοράς (έμαθαν να περιμένουν τη σειρά τους, να μοιράζονται τα υλικά τους και να συνεργάζονται καλύτερα),
- βελτίωση των μεταξύ τους σχέσεων,
- δημιουργία νέων φίλων,
- γνωριμία με την πόλη, τη δημοτική βιβλιοθήκη και τις λειτουργίες αυτής και το θέατρο.

Στα πλαίσια του προγράμματος φιλιαναγνωσίας και με βάση πάντα το Α.Π.Σ. για μαθητές με Ν.Κ., τα παιδιά διδάχθηκαν α) κοινωνικές δεξιότητες που περιλάμβαναν ανταπόκριση στην επικοινωνία των άλλων, ακρόαση, αλληλεπίδραση, αναγνώριση συμβόλων καθημερινής ζωής, ικανότητα αυτοελέγχου, απόκτηση υπευθυνότητας, ανάληψη ευθυνών. β) συνεργασία δηλαδή έμαθαν να περιμένουν τη σειρά τους, να βοηθάνε το ένα το άλλο, να ζητάνε ευγενικά πράγματα, να δανείζουν μεταξύ τους αντικείμενα, να επιστρέφουν στο άλλο παιδί ότι του άνηκε. γ) συναισθηματική οργάνωση που σχετίζεται με τη διαχείριση ελεύθερου χρόνου, την ανάπτυξη αυτοεκτίμησης, το ενδιαφέρον για νέες πληροφορίες και επιδίωξη συμμετοχής τους σε σχολικές δραστηριότητες. δ) βασικές ακαδημαϊκές και κοινωνικές δεξιότητες και πιο συγκεκριμένα ακρόαση, συμμετοχή σε διάλογο, διατύπωση απλών προτάσεων, παρατήρηση και την περιγραφή, αφήγηση και έκφραση(και μέσω ρόλων) καθώς και εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας. ε) κανόνες «καλής» συμπεριφοράς όπως να χρησιμοποιούν εκφράσεις: «ευχαριστώ», «παρακαλώ», «συγγνώμη», «ορίστε», να επιστρέφουν ότι δεν τους ανήκει, να σέβονται τους κανόνες συμπεριφοράς του χώρου της βιβλιοθήκης ή του θεάτρου. Επιπλέον, έγινε γνωριμία με το κοινωνικό περιβάλλον και το χώρο της κοινότητας που ζουν, μέσω της συμμετοχής σε πολιτιστικά δρώμενα, τη συμμετοχή σε δραστηριότητες και σε δράσεις για την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Θεωρούμε λοιπόν, ότι το πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας ως εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας για την ανάπτυξη επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων, εφαρμόστηκε με επιτυχία. Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών μας, μέσα από την έκφραση και την κατανόηση των συναισθημάτων, των αρχών και των αξιών των ηρώων των παραμυθιών που διαβάστηκαν, βοήθησε σημαντικά στη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξή τους. Τα οφέλη για τους μαθητές ήταν

πολλαπλά και επεκτάθηκαν και σε πολλούς άλλους τομείς πέραν της σχολικής και κοινωνικής ένταξης. Έδωσε τροφή στη φαντασία των παιδιών. Κατανόησαν ότι οι άνθρωποι διατυπώνουν τις σκέψεις τους όχι μόνο μέσα από την ομιλούμενη γλώσσα ή την Ε. Ν. Γ. αλλά και γραπτά. Βοήθησε να μάθουν τα παιδιά να γράφουν και να αντιγράφουν ενώ κάποια από αυτά ασκήθηκαν στη γραφή μικρών κειμένων με βάση τον κόσμο της εμπειρίας τους. Βελτιώθηκαν οι δεξιότητες που αφορούν την ανάγνωση και σχετίζονται με: κατανόηση του ότι η γραφή χρησιμοποιείται για να μεταφέρει ένα μήνυμα, απόδοση μικρών κειμένων και μικρούς ρόλους για δραματοποίηση, επισήμανση συγγραφέα και τίτλου βιβλίου, σιωπηρή ανάγνωση είτε για ευχαρίστηση είτε για να ανακοινώνει το κείμενο σε άλλους. Τέλος, με πρακτικό και παιγνιώδη τρόπο εισήγαγε τα παιδιά στην έννοια της γλωσσικής δομής.

Προτείνουμε την εφαρμογή προγραμμάτων φιλιαναγνωσίας και σε άλλες σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής όπως επίσης και την ένταξη της φιλιαναγνωσίας στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα του σχολείου μας, τη συνεργασία σχολείων γενικής και ειδικής αγωγής για την εκπόνηση αντίστοιχων προγραμμάτων. Επιπλέον προτείνουμε την προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων στα Ειδικά Σχολεία μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί να ξεκινούν από την κουλτούρα κάθε μαθητή, τα ενδιαφέροντα του, τις ικανότητες και τις γνώσεις του, ώστε να σχεδιάζουν και να πραγματοποιούν το κατάλληλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Συνοψίζοντας, κρίναμε ότι σε ένα σχολείο ειδική αγωγής και εκπαίδευσης όπως το δικό μας όπου δανειζόμενοι τη φράση του Σπίνκ οι μαθητές μας παρουσιάζουν μια μεγάλη ποικιλία σχημάτων, μεγεθών και χρωμάτων το σημαντικότερο δεν ήταν η επίτευξη των εκπαιδευτικών μας στόχων, αλλά η ευχαρίστηση και η ικανοποίηση που ένιωσαν τα παιδιά μας μέσα από την επαφή η οποία προσέφερε ευκαιρίες για χαρά, παιχνίδι, συνεργασία, και ελεύθερη έκφραση. Άλλωστε κανένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν μπορεί να αποδώσει τα αναμενόμενα αν όλοι όσοι ασχολούμαστε με τα παιδιά δεν καταφέρουμε να δημιουργήσουμε το κατάλληλο μαθησιακό κλίμα που θα τους παρέχει Ενθάρρυνση, Κατανόηση, Αποδοχή, Ασφάλεια και ΑΓΑΠΗ.

Βιβλιογραφία

- Tomlinson A. C., (2010): Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας, Αθήνα: Γρηγόρη
- <http://www.philanagnosia.gr/diafora-themata/erotiseis-gia-to-programma>
- Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για μαθητές με ελαφρά και μετρια Ν.Κ., Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Ειδικής Αγωγής, 2004.
- Γαρυφαλλάκη Ε., (2013): Πολλαπλή Νοημοσύνη, Αθήνα: Διόπτρα
- Καρακίτσιος Α. (2011): Φιλαναγνωσία... φανατική συνήθεια στο Αρτζανίδου – Γουλή – Γρόσδος – Καρακίτσιος: Παιχνίδια φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυχωσεις, Gutenberg, Αθήνα
- Κατσίκη – Γκίβαλου Α. (2008): Λογοτεχνία και Εκπαίδευση. Από τα στενά όρια της διδασκαλίας στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας, Πατάκης , Αθήνα.
- Παπαδάτος Γ. (2009): Παιδικό βιβλίο και Φιλαναγνωσία, Θεωρητικές αναφορές και προσεγγίσεις- δραστηριότητες, Πατάκης, Αθήνα
- Πατέρα Α. –Τσιλιμένη Τ.(2012): Φιλαναγνωσία και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.
- Τσιλιμένη Τ. (2011): Αφήγηση και Εκπαίδευση, Εισαγωγή στην τέχνη της αφήγησης, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη
- http://paidiki-logotexnia.blogspot.gr/p/blog-page_27.html